

Tager det ikke meget tid at passe kalve på denne måde?

Der skal ikke bruges tid på at give mælk, vaske skåle osv. Køerne skal selvfølgelig til og fra malkning fra forskellige hold og retur til kalvene igen, men det tager kun tre minutter hver vej.

Det sker uden stress eller problemer ved at kraftfoder lokker køerne, når de skal væk fra kalvene, og senere trækker moderinstinktet dem tilbage til kalvene.

Selv med de daglige 28 minutter til at nusse, klappe og observere dyrene bruger Henrik Pedersen færre minutter pr. årsko på kalvepasning end gennemsnittet af danske mælkeproducenter.

Giver de store fælleshold ikke et stort smittetryk?

I Henrik Pedersens besætning er dette ikke tilfældet. Fra september til december 2013 blev der ikke registreret en eneste syg, behandlet eller død kalv. Set over en årrække er der i gennemsnit én død kalv om året i besætningen med 49 årskøer. Der kan dog opstå tynd mave hos en eller flere kalve, men de bliver ikke direkte syge eller mærkede af det.

Alle kalvene havde en stabil, og høj vækstkurve i den observerede periode på næsten tre måneder.

Der har tidligere været en massiv forekomst af paratuberkulose i besætningen. Men sygdommen er nu under kontrol, og der er i dag ikke køer, som er tydeligt mærkede eller klinisk syge af paratuberkulose.

Hvad så når kalvene skal fravænnest? Brøler de ikke voldsomt?

Kalve og køer brøler, når de bliver fravænnet. Konkret tager det cirka tre dage, hvis kalv og ko tages helt væk fra hinanden.

Men der er metoder til at gøre det skånsomt, så brøleri og stressniveau reduceres. F.eks. har Henrik Pedersen sat en gitterlåge op mellem køer og kalve, så de kan have fysisk kontakt, men ikke patte. Derudover har han med stor effekt brugt det homøopatiske præparat Pulsatilla, der virker lidt som en lykkepille.

Kalvenes tilvækst går ikke i stå i forbindelse med fravæning.

Verdens bedste kalvepasse

”Moren er verdens bedste kalvepasse, så hvorfor ikke bruge hende?”

Sådan spørger den økologiske mælkeproducent Henrik Pedersen, der har udviklet et system med sen fravæning på sin bedrift Lille Svanholm i Vendsyssel og kørt efter det siden 2000. Kviekalvene fravænnest, når de er tre måneder gamle, tyrekalvene først ved slagting i et års alderen.

Beregninger viser, at kalvene i gennemsnit tager mellem 5 og 5,5 kg dagligt af den mælk, som ellers ville være kommet i mælketanken. Til gengæld skal de ikke have anden mælk end den, de tager direkte fra køerne.

”Jeg tror, at den tabte mælk er givet godt ud. Mine kalve har en god tilvækst uden kraftfoder, og velfærdsmæssigt er det indiskutabelt det bedste. Jeg har praktisk talt aldrig dyrlæge til kalvene, og arbejdsmæssigt er det meget enkelt”, siger Henrik Pedersen, som har 49 årskøer.

Markant lavere dødelighed

Sen fravæning kan også være en mulighed på større økologiske malkekøerbedrifter. Et eksempel er Mads Helms' bedrift med 650 malkekøer ved Ejstrupholm i Midtjylland. Her gik kalvedødeligheden markant ned, da man gik over til sen fravæning af kviekalvene.

Hos Mads Helms er modellen, at ko og kalv et eller to døgn efter kælvning flyttes ind i et fælleshold med 20-30 andre køer og dobbelt så mange kalve. Efter tre uger tages koen ud af flokken og ind til de andre malkekøer. Kalvene bliver der i yderligere tre uger, hvor de bliver passet af ammetanter.

”Den medarbejder, der passer kalvene, har lige skullet vænne sig til det nye system. Men sundheds- og dyrevelfærdsmæssigt har det været en stor succes. Kalvene får stadig diarre, men de kommer sig hurtigt over det, og dødeligheden er faldet markant”, fortæller Mads Helms et halvt år efter skiftet til den nye praksis.

Han har ikke beregnet, hvor meget mælk kalvene tager. Den mistede mælk er ikke gået ud over økonomien, da der på bedriften bliver produceret mere, end der er kvote til.

Vil du vide mere?

Kontakt kvægbrugskonsulent **Thorkild Nissen**, Økologisk Landsforening, tbn@okologi.dk, tlf. 40 25 60 47, eller kvægbrugskonsulent **Birgitte Hemmingsen**, bitten84@hotmail.com, tlf. 24 60 90 06.

Udvalgte af Økologisk Landsforening 2014. Projektleder og redaktør: Kvægbrugskonsulent Thorkild Nissen, Økologisk Landsforening, tekst: Per Henrik Helmsen, Kvægbrugskonsulent, fotos: Birgitte Hemmingsen, projekt: p.h.kommunikation, www.p.h.k. dk/strik. Projektet er finansieret af fonden for Økologisk Landbrug.

Sen fravæning af kalve

+ Sunde kalve
Høj dyrevelfærd
Færre dyrlægeregninger
Mindre arbejde
Høj tilvækst hos kalve og kvier

÷ 5-5,5 kg mælk til hver kalv pr. dag i tre måneder

Gode erfaringer med at lade kalve die deres mødre

Henrik Pedersen på den økologiske gård Lille Svanholm ved Brønderslev er en af de få mælkeproducenter, der lader kalvene die deres mor væsentligt længere end reglerne foreskriver. Det har han gjort i over 14 år.

Kalve og køer i fælleshold

På Lille Svanholm går ko og kalv alene sammen de første to eller tre døgn efter fødslen. Udover at koen ammer kalven, malkes hun også to gange i døgnet disse første dage. Derefter sættes ko og kalv ind i et fælleshold med andre kalve og deres mødre. Hele flokken er sammen i 12-14 af døgnet timer. Derpå bliver køerne taget fra kalvene og over til de andre malkekøer. Efter malkning 10-12 timer senere bliver de diegivende køer ført retur – væk fra malkekøerne og tilbage til fællesboksen med kalvene. Det vil sige, at køerne i fællesholdet malkes en gang i døgnet.

Mindst en måned med kalvene

Nogle af de diegivende køer bliver taget ud af fællesholdet og bliver rene malkekøer en måned efter kælvning. Andre bliver ved at være i fællesholdet, hvor de halvdelen af døgnet ammer både deres egen og andre kalve.

Når fællesholdet er størst, består det af cirka 20 kalve og op til 10 køer. Kviekalvene vænnes fra, når de er tre til fire måneder gamle. Tyrekalvene først ved slagtning i et års alderen. Fra de er cirka tre måneder gamle, går tyrekalvene udelukkende sammen med udsætterkøer, der fungerer som ammetanter. Tyrekalve og ammetanter går på naturarealer, som skal plejes med afgræsning.

Høj sundhedstilstand

Både hos køer og kalve er der sjældent sygdom. For eksempel blev der i de godt fem år fra august 2008 til december 2013 kun konstateret et enkelt tilfælde af behandlingskrævende diarre og fem tilfælde af behandlingskrævende lungebetændelse. Målinger viser, at praktisk talt alle bedriftens kalve har en højere tilvækst end andre kalve af tilsvarende krydsninger.

Lille Svanholm kort:

- 49 årskøer – krydsninger af Jersey, SDM og RDM
- Alle køer kælver i løbet af fire måneder i efteråret
- Leveret mælk til mejeriet (Thise): ca. 6500 kg/ko/år
- Opfoder egne tyrekalve
- Køer og kvier har adgang til udearealer året rundt
- Kalvedødelighed i gennemsnit 2 %

I SKEMAFORM SER SYSTEMET PÅ LILLE SVANHOLM SÅLEDES UD:

Periode i kalvens liv	Tid/alder	Areal	Bemærkninger
Med sin mor i enkeltboks.	De første to - tre dage.	Ko stor race: 8,5 m ² Jersey: 7 m ² Kalv op til 60 kg: 1,5 m ²	Koen malkes to gange dagligt. Ko og kalv sammen døgnet rundt.
Med sin mor i fællesboks med andre køer og kalve.	Fra to – tre dage efter fødsel til kalven er en måned gammel. Spredning i kalvenes alder bør ikke overskride to måneder.	Ko stor race: 8,5 m ² Jersey: 7 m ² Kalv op til 60 kg: 1,5 m ²	Køerne er ude af fællesboksen halvdelen af døgnet og er da i flok med de andre malkekøer. Efter malkning kommer de diegivende køer tilbage til fællesboksen med kalvene.
Kalven er fortsat i fællesholdet, men dens mor kan være taget ud af det efter den første måned. Kalven kan die hos ammetanter.	Indtil kalven er tre måneder.	Ko stor race: 8,5 m ² Jersey: 7 m ² Kalv op til 100 kg: 1,8 m ² Kalv op til 150 kg: 2,2 m ² Kalv op til 200 kg: 2,6 m ²	Holdstørrelsen tilpasses kælvningerne og malkefaciliteterne på gården og bør være overskuelig for dyrepasseren.
Kviekalvene fravænnes, og de fleste køer bliver fuldtids malkekøer.	Når de yngste kalve er tre måneder.	Kalv op til 300 kg: 3,2 m ²	Det giver mindst muligt postyr at fravænne hele holdet på en gang.
Tyrekalve går sammen med ammetanter frem til slagtning.	Fra kalvene er cirka 3 til cirka 12 måneder, som det passer ind i produktionen.		Udsætterkøer bruges som ammetanter for tyrekalvene på naturarealer.

De kritiske spørgsmål

Kvægbrugskonsulent Birgitte Hemmingsen fulgte i perioden september - december 2013 dagligdagen på Lille Svanholm. Ud fra sine observationer og målinger skrev hun en artikel til Bovilogisk med svar på kritiske spørgsmål, som landmænd og konsulenter typisk vil stille til et system med sen fravænnning. Her gengives svarene i kort form.

Drikker kalvene ikke al for meget mælk?

● Ved ydelseskontrollen er det beregnet, at Henrik Pedersens kalve i gennemsnit drikker 5,26 kg mælk i døgnet fra fødsel til fravænnning ved 3-4 måneder. Det vil sige, at tabet ved diende kalve er forskellen mellem 5,26 kg og den mængde mælk, som kalvene ellers ville have fået. De 5,26 kg er ikke en fuldstændig sikker beregning, men det er det bedst mulige bud.

Bliver kalvene ikke vilde?

● Hverken kalve eller ungdyr er vilde eller menneskesky. Henrik Pedersen bruger ikke tid på at mælkefodre kalvene, men han snakker dagligt med dem, f.eks. når han fodrer, giver vand og observerer på køer og kalve. Blandt andet bruger han i gennemsnit 28 minutter om dagen på at nusse, klappe og især observere dyrene. Derved bliver kalvene vant til menneskets nærhed.

